

KIEMELT
PROGRAMOK

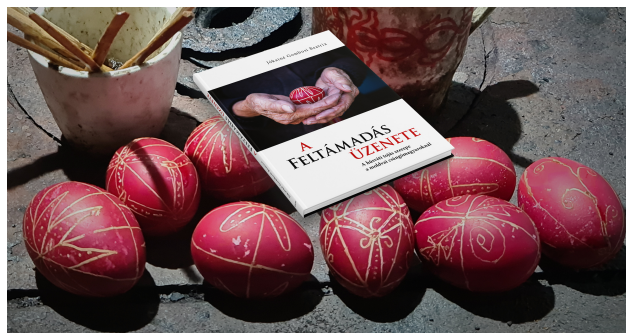

Keresés...

MMA-TV | REGIONÁLIS HÍREK | MŰVÉSZKÖR

ENGLISH | MAGYAR

Feltámadás Moldvában

Iancu Laura könyvajánlója

Jókainé Gombosi Beatrix *A feltámadás üzenete - A húsvéti tojás szerepe a moldvai csángómagyaroknál* című műve a magyar kultúrtörténetben is páratlan értékű. A Magyar Művészeti Akadémia támogatásával megjelent kötetet Sándor Ildikó és **Harangozó Imre** lektorálta, **Iancu Laura** ajánlja az olvasóknak.

NÉPMŰVÉSZET

Az 1884-ben létesült Jászvásári Püspökség és a területén élő, magyar származású katolikus közösség hosszú évszázadokig a nyugati kereszténység legkeletibb bástyája volt. A római katolikus egyház az ortodox Moldvában a nyugati értékrendet és szellemiséget képviselte. Ugyanakkor a római központtól és a magyar egyháztól is igen távol eső katolikus misszióba az egyházi reformok ritkán és esetlegesen jutottak el, aminek következtében Moldvában egy sajátos, archaikus keresztény hagyomány és kultúra maradt fenn. Ennek a hagyománynak az egyik, talán leggazdagabb területét mutatja be Jókainé Gombosi Beatrix 2025-ben megjelent kötete. A szerzőnek a húsvéti ünnepekört és a hozzá kapcsolódó „verestojás” szimbolikáját ismertető műve a magyar kultúrtörténetben is páratlan értékű, egyebek mellett annál a sajátosságánál fogva, hogy nemcsak rögzíti az ünnep szokás- és hiedelemvilágát, de - a gyakorlati és technikai tudnivalók közreadása révén - elsajátíthatóvá, megvalósíthatóvá, gyakorolhatóvá is teszi a hagyományt. A szerző a Magyar Művészeti Akadémia

ösztöndíjasaként, 2021-2024 között végezte el a monumentális mű megalkotásához szükséges terepmunkát és adatgyűjtést Moldvában.

A kötet követi a magyar néprajztudományban érvényesülő rendezőelveket: a téma meghatározását követően az ünnepkör húshagyattól fehér- vagy mátkázóvasárnapig terjedő időszak eseményeit, rítusait, szokásait, valamint az azok magyarozatát hordozó képzeteket és hiedelmeket ismerteti. A könyv második egységében a melléklet kap helyet, a kötet tartalmához szorosan kapcsolódó adatokkal (húsvéti ételreceptek, rituális eszközök, festőnövények, tojás hímek jegyzéke, tájnyelvi adattár, helynévtár, adatközlők és bibliográfia). A mellékletben foglaltak révén minden adottá vált ahhoz, hogy a szerző által kitűzött cél, miszerint „a hagyományok újra tanulhatók és újra élhetőek legyenek” (15. old.) megvalósulhasson.

A tojás számos nép mitológiájában kozmikus szimbólum, az élet és az újjászületés jelképe, ami a keresztény kultúrkörben a húsvéti eseményekhez kapcsolódva Jézus megváltó áldozatának és feltámadásának a jelentéskörével bővült. Jókainé Gombosi Beatrix teljes körű leírását nyújtja a tojáshoz kapcsolódó gazdag moldvai hagyománynak, a festéstől és írástól a felhasználásáig bezárólag, gondot fordítva minden részletre, még a helyi népi megnevezések pontos rögzítésére is.

A húsvét a kereszténység legnagyobb és legősibb ünnepe, és így van ez a néphagyományok világában is. Az ünnep előtti és az ünnep utáni szokások eltérő tartalmúak, és funkciójuk is más. A húsvét előtti szokások a gyász, az előkészület és a várakozás jegyében, az ünnep utáni események az öröm és a remény hangulatában telnek. A nagybőjti időszak vallási eseményeinek - Jézus szenvedése, kereszthalála - és a vajúdo, újjászületni készülő természet eseményeinek a szemlélése és megélése együttesen alkotja meg azt a spirituális környezetet, amely keretében a földműves, paraszti közösségek hitéletüket megélik. Jókainé Gombosi Beatrix kötetének egyik erőssége, hogy a húsvéti, ill. a tavaszi ünnepkör e két pillérét egyforma hangsúllyal és körültekintéssel mutatja be. A húsvéti szokások másik jelentős területe a rituális tisztálkodáshoz és táplálkozáshoz, a rítusok révén létesített barátságokhoz (mátka), valamint a halottkultuszhoz kapcsolódik. Ezekben a szokásokban a tojásnak központi szerep jut, és nem kétséges, hogy a hagyomány ezen rétegében a kereszténységnél archaikusabb tradícióval állunk szembe. Ugyanakkor a tojás, mint a feltámadás üzenetének tárgyiasult jelképe a hagyománykör egészét keresztényiesítette. A szerző rendkívül részletes és pontos néprajzi leírását adja valamennyi, a húsvéthoz (és a tojáshoz) kapcsolódó eseménynek és rítusnak, szereplőnek és tárgynak, a leírásokat kísérő fényképek és illusztrációk révén pedig egészen közel hozza az olvasóhoz nemcsak a húsvéti hagyományokat, de a moldvai katolikusok világát is.

A Magyar Művészeti Akadémia támogatásával megjelent kötetet Sándor Ildikó néprajzkutató és Harangozó Imre hittanár lektorálta. A mű kiemelt voltát mutatja, hogy öt jeles tudós és művész (Harangozó Imre, Sándor Ildikó, Csuzi Enikő, Takács György, **Vetró Mihály**) tartotta fontosnak a kötethez írt ajánlásával felhívni a figyelmet a munka jelentőségére. A néprajzi és kultúrtörténeti szempontból is rendkívül gazdag kiadvány értékét növeli a

kötet művészi minőségű illusztrációi és fotótára, amit a szerző Nagy Botond fotográfus valamint saját felvételeiből állított össze. Az album esztétikus tipográfiája és művészi borítója Arany Imre munkája.

Csoóri Sándor Kodály Zoltán forradalmi tettet abban határozta meg, hogy a nagy zenetudós nemcsak restaurálta, de meg is teremtette a múltat. Hasonló tettet vitt végbe Jókainé Gombosi Beatrix, akinek a könyve révén a húsvéhoz és a hagyományhoz fűződő kapcsolatunkat újíthatjuk meg, teremthetjük újjá. „A hagyomány ugyanis - folytatja Csoóri - nem más, mint az a képesség, hogy az ember megőrzi eredetének minden izalmát, titkát s erejét.”

(Jókainé Gombosi Beatrix: *A feltámadás üzenete. A húsvéti tojás szerepe a moldvai csángómagyaroknál.* Invictus, 2025. Tahitótfalu)

2026. ÁPRILIS 21. | IANCU LAURA , JÓKAINÉ GOMBOSI BEATRIX , A FELTÁMADÁS ÜZENETE